

Jairus Banaji

Paradoksy indyjskiego maoizmu

Tłumaczenie: **Paweł Juszczyk**

Redakcja przekładu: **Jakub Majmurek**

Konsultacja indologiczna: **Monika Nowakowska**

Tekst ukazał się pierwotnie na łamach

International Socialism Journal (nr 128, 2010).

Dziękujemy redakcji ISJ za zgodę na publikację przekładu.

Nazwy geograficzne podajemy wedle ustaleń Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych Poza Granicami Polski przy Głównym Geodecie Kraju opublikowanych w: „Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 4. Azja Południowa”, Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Warszawa 2005. Nazwiska postaci historycznych i współczesnych zostawiamy w przyjętym (często przez samych zainteresowanych) zapisie anglicyzowanym. Przy nazwach partii podajemy dodatkowo spolszczenie nazwy w języku indyjskim, nie angielskim, jeśli taka też występuje.

Wstęp od wydawcy

Widmo krąży po Azji Południowej- widmo maoizmu - ogłosił, uderzając w melodramatyczne tony, *Financial Times*. W kwietniu 2006 dziennik doniósł, że indyjski premier, Manmohan Singh określił maoistowskie partyzantki jako największe zagrożenie dla narodowego bezpieczeństwa Indii.[1] Rozmiar dowodzonego przez maoistów powstania na indyjskich terenach wiejskich zaskoczył i zaalarmował klasy rządzące, dla których po 1989 roku marksizm-leninizm miał już na zawsze bezpiecznie spoczywać na śmietniku historii. Indyjcy maoiści stali się także tematem dyskusji na lewicy zarówno w Indiach, jak i poza ich granicami. W szczególności ostatni artykuł pisarki i aktywistki, Arundhati Roy, opisujący jej wizytę na kontrolowanych przez maoistów obszarach wywołał wiele kontrowersji.[2]

W tekście poniżej, indyjski teoretyk marksizmu i aktywista Jairus Banaji oferuje dużo bardziej krytyczną analizę indyjskiego maoizmu, od tej dostarczonej przez Roy. Wpierw jednak, dla ułatwienia czytelnikowi nieznajacemu indyjskiej polityki i społeczeństwa - małe wprowadzenie (zobacz także słownik).

Indie są jak dotąd najważniejszym krajem na świecie, w którym komunizm wciąż pozostaje potężną siłą polityczną. Podążając za zwrotami polityki zagranicznej Moskwy, podczas walk o wyzwolenie spod brytyjskiej dominacji, Komunistyczna Partia Indii (KPI) miała ambiwalentny stosunek do dominującej na scenie politycznej partii nacjonalistycznej, Indyjskiego Kongresu Narodowego. Udział w różnych ruchach społecznych zapewnił jej jednak znaczącą bazę ludową. Po zdobyciu niepodległości w 1947 roku, rządzone przez Kongres Indie przyjęły neutralne stanowisko w konflikcie zimnowojennym. Efektem tego było strategiczne partnerstwo ze Związkiem Radzieckim. Żądania Moskwy, domagającej się, by KPI miarkowała swoją opozycję względem Kongresu, prowadziły do wzrostu wewnętrznych napięć w partii.

Zaostrzył je, w 1960 roku, rozłam między ZSRR a Chinami pod kierownictwem Mao Zedonga, który odrzucił politykę *pokojuowego współistnienia* z Zachodem Chruszczowa. Wzrost popularności maoizmu, oferującego - jak się wydawało - bardziej radykalną wersję marksizmu-leninizmu niż Moskwa, podzielił międzynarodowy ruch komunistyczny. Nigdzie nie było to bardziej widoczne niż w Indiach. W 1962 roku wojna graniczna między Indiami a Chinami pogłębiła podziały wewnątrz KPI i w 1964 roku frakcja pro-chińska odłamała się, by stworzyć Komunistyczną Partię Indii (Marksistowską) - KPI(M).

Nowa partia była bardziej radykalna w retoryce niż KPI i pozostawała silnie marksowsko-leninowska, żeby nie powiedzieć stalinowska. Jednak w praktyce KPI(M) stosowała ten sam rodzaj strategii parlamentarnej, jaką realizowała promoskiewska KPI. Przyniosło to jej znaczący sukces w burżuazyjnej polityce, szczególnie na poziomie rządów stanowych (Indie posiadają quasi-federacyjny system polityczny, w którym stany mają poważne znaczenie). Dzisiaj KPI(M) jest największą partią [komunistyczną] w Indiach, dominuje w stanowych rządach w Bengalu Zachodnim, Kerali i Tripurze. Jednak rozdźwięk między retoryką a praktyką jest głęboki - rządy kierowane przez KPI(M) prowadziły neoliberalną politykę, prowadzącą do wewnętrznych walk w partii i konfliktów z ruchami społecznymi. [3]

Ta sama przepaść między retoryką i praktyką doprowadziła do powstania w Indiach maoizmu w

ściślym sensie tego słowa. W okresie, gdy chińska rewolucja kulturalna inspirowała młodych radykałów na całym świecie, sama KPI(M) podzieliła się po tym, gdy Charu Mazumdar z innymi lokalnymi przywódcami stanął na czele powstania w rejonie Naksalbari. Artykuł Banajiego śledzi późniejszy rozwój indyjskich maoistów. Warto zwrócić uwagę na fakt, że - jak zauważa Banaji - maoiści posługują się tymi samymi schematami ideologicznymi co wszystkie pozostałe partie komunistyczne. Postrzegają Indie jako „feudalne”, lub „na wpół feudalne” społeczeństwo, ale - za Mao - traktują przy tym chłopstwo jako główną siłę rewolucyjną.

W rzeczywistości Indie to społeczeństwo na wskroś kapitalistyczne, ukształtowane w procesie nierównego i kombinowanego rozwoju - problem ten w innym miejscu szerzej omawia Neil Davidson. Ogromna ilość biednych na wsi w Indiach to robotnicy wywodzący się z kast i plemion rejestrowych¹ - innymi słowy, z grup tradycyjnie pozostających na dnie hierarchii kastowej czy poza jej granicami i podporządkowanych wielowiekowej dominacji. Dzisiaj mianem „kast rejestrowych” określa się generalnie dalitów, w ogólnym sensie uciskanych i ciemionych, a przedstawiciele ludności plemiennej nazywani są *adiwasi* - nazwa podkreśla ich status rdzennych mieszkańców subkontynentu.

Większość ludności należącej do kast rejestrowych to robotnicy rolni. Tradycyjnie pracowali oni dla chłopów jako służący lub w charakterze robotników sezonowych u rolników wywodzących się z wyższych kast lub tak zwanych OBC (innych zacofanych klas²). W Andhra Pradeś, gdzie w latach '70. naksalicy głęboko zapuścili korzenie, ponad 70% dalitów to bezrolni robotnicy sezonowi. Wraz z wielkim, XX-wiecznym przebudzeniem mas, pod koniec lat '70-tych, w Indiach na obszarach wiejskich i w małych miasteczkach mieliśmy do czynienia z czymś w rodzaju powstania niewolników, któremu towarzyszył dramatyczny wzrost liczby przestępstw na tle kastowym, charakteryzujących się wyjątkowym okrucieństwem, oraz ataków na dalitów, ich rodziny i osady.

Adiwasi to nie więcej niż 10% populacji kraju (około 84 miliony według ostatniego cenzusu). Ich osadnictwo koncentruje się głównie w centralnych, indyjskich stanach Čhattisgarh, Madhja Pradeś, Orisa i Andhra Pradeś. Najliczniejsze grupy to Santalowie we wschodnich Indiach i Gondowie w centralnej części subkontynentu - obie odegrały znaczną rolę w ruchu maoistowskim. Adiwasi to przede wszystkim mieszkańcy lasów, zmuszeni do migracji za pracą. Większość z nich popadła w skrajne ubóstwo za sprawą rosnącej kontroli państwa nad lasami i wdzierania się na ich tereny ludzi nienależących do ludności plemiennej.

W ciągu ostatnich dwóch dekad można było zaobserwować nasilający się opór plemion przeciwko ekspansji kapitału kopalnianego. Ponowne otwarcie Indii na światową gospodarkę spowodowało wzrost rywalizacji pomiędzy stanami indyjskimi i różnymi ośrodkami przemysłowymi, co wywoływało nacisk na skandaliczną eksploatację nieodnawialnych surowców na bogatych w nie terenach plemiennych Orisy, Čhattisgarhu i Dźharkhandu - należących do najbiedniejszych części kraju. Wiąże się to z wyczerpywaniem się zasobów ekologicznych (szalejący wzrost poziomu nielegalnego wydobywania i szeroko rozpowszechnione kopalnie odkrywkowe) i postępującymi przesiedleniami plemion. W innych prowincjach robotnicy rolni, głównie ze społeczności dalitów stają wobec ponurej perspektywy rosnącego bezrobocia i głodu ziemi, ponieważ rząd federalny niechętnie podejmuje ryzyko tego rodzaju konfrontacji ze stanowymi legislaturami, do której w sposób nieunikniony doprowadziłaby jakiegokolwiek poważna próba zmierzania się z tymi zjawiskami.

AC

¹ Ang. „scheduled tribes” i „scheduled castes”. Wyszczególnione w indyjskiej konstytucji grupy obejmujące przedstawicieli rdzennych plemion lub *adiwasi*, żyjących z dala od wszystkich wielkich cywilizacji Półwyspu Indyjskiego; oraz tzw. niedotykalnych, czyli osoby pozostające na najniższym szczeblu hierarchii kastowej, uprawnione do wykonywania jedynie powszechnie uważanych za „nieczyste” prac (przyp. red.)

² W polityce rządu federalnego Indii inne zacofane klasy to obok kast i plemion rejestrowych trzecia specjalnie wyszczególniona grupa osób, która ze względu na długotrwałe historyczne upośledzenie, brak podstawowych środków do życia, czy dyskryminację, jest uprawniona do określonej pomocy ze strony państwa (przyp. red.).

Słownik

Adiwasi: określenie rdzennej ludności plemiennej (oficjalnie: plemiona rejestrowe), podkreślające ich status rdzennych/pierwotnych mieszkańców subkontynentu. W Andhra Pradeś nazywani *giridżan* (ludzie wzgórz); większość zamieszkuje w lasach.

BJP: Bharatiya Janata Party (czyli Bharatiya Dżanata Parti), aktualnie główna partia opozycyjna i parlamentarna - reprezentacja sieci organizacji, których programowym celem jest zastąpienie demokracji teokracją hinduistyczną. Ten konglomerat, kontrolowany przez RSS (Rashtriya Swayamsevak Sangh, czyli Rasztrija Swajamsewak Sangh) można uznać za indyjski odpowiednik ruchów faszystowskich. BJP buduje swoje poparcie wśród hindusów, atakując mniejszości. BJP ponosi odpowiedzialność za przerażające akty zbiorowej przemocy, jakie miały miejsce w stanie Gudżarat w 2002 roku.

CRPF: (Central Reserve Police Force) Centralna Rezerwa Sił Policji, najważniejsza grupa paramilitarna używana w operacjach antypowstańczych.

Dalitowie/dalici: nazwa używana wobec kast rejestrowych, ogólnie oznacza „udręczeni” czy „uciskani”, większość z nich nie ma ziemi i wielu z nich, próbując poprawić swój los, nawróciło się na buddyzm lub chrześcijaństwo.

Podu: w Andhra Pradeś określa się tym terminem zmianę charakteru upraw w rolnictwie.

Zamindar: właściciel ziemski, ogólna nazwa dominującej grupy w społecznościach wiejskich.

Paradoksy indyjskiego maoizmu

Historię ruchu maoistowskiego w Indiach można szkiecowo podzielić na następujące okresy: (1) Formacyjny okres naksalizmu, trwający od późnych lat '60. do końca 1972 roku. Kluczowym wydarzeniem był tu rozpad Komunistycznej Partii Indii (Marksistowskiej) [KPI(M)] w 1967r. Doszło wtedy do zbiorowych wystąpień aktywistów z szeregów partii oraz do masowych rozruchów w różnych częściach Bengalu Zachodniego - w większości zamieszkałych przez ludność plemienną - oraz w Srikakulam na wybrzeżu Andhra Pradeś, które rozłamowa frakcja „marksistów-leninistów” interpretowała jako powstania chłopskie walczące o władzę w stanach. (2) Okres od połowy lat '70. do lat '80., kiedy ruch ponownie zorganizował się poza Bengalem, głównie w centralnym i południowym Biharze i w regionie Tajlangana w Andhra Pradeś. W tym okresie przetrwały dwie frakcje opowiadające się za kontynuowaniem walki zbrojnej: grupa Chandry Pulli Reddy'ego i grupa skupiona wokół Kondapalliego Seetharamaiaha. (3) Dramatyczna eskalacja konfliktu z 1985r, która miała doprowadzić w końcu do masowej militaryzacji ruchu w latach '90. oraz do konfliktu zbrojnego, jaki trwa w samym sercu plemiennych obszarów poprzednio niepodzielonego przez żaden znaczący konflikt dystryktu Bastar w stanie Čhattisgarh.

Od 1971 roku, gdy doszło do rozpadu partii (założonej przez Charu Mazumdara w kwietniu 1969 roku), fragmentacja stała się charakterystyczną cechą grup maoistowskich aż do końca lat '80. Najnowszy okres w historii ruchu to serie fuzji prowadzących do wyłonienia się bardziej skonsolidowanych organizacji maoistowskich. Dzisiaj dwoma głównymi nurtami indyjskiego naksalizmu są KPI (Marksistowsko-Leninowska) (Wyzwolenie), która jest bardziej lub mniej jawnie działającą partią, startującą w wyborach od późnych lat '70.; oraz KPI (Maoistowska), utrzymująca partyzanckie oddziały w Bastar i niektórych częściach Orisy. Kiedy indyjski rząd mówi o maoizmie jako o „największym zagrożeniu dla wewnętrznego bezpieczeństwa państwa”, to nie ma na myśli licznych partii maoistowskich - jest ich ciągle wiele - ale właśnie KPI (Maoistowska), powstała w 2004 roku z połączenia Wojny Ludu (WL) i Centrum Maoistowskich Komunistów Indii (CMKI). WL sama była wynikiem połączenia Grupy Wojny Ludu (GWL) założonej przez Seetharamaiaha i umiejscowionej w Biharze Partii Jedności. Inaczej niż Wyzwolenie, GWL w trakcie swojej historii była (wielokrotnie) legalizowana i zakazywana, tak samo jak jej odpowiednik KPI (Maoistowska).

Andhra Pradeś zawsze był twierdzą indyjskiego maoizmu. To jedyny indyjski stan, w którym maoiści stanowili większość w połowie 1967 roku, kiedy szereg komitetów koordynacyjnych państwowego szczebla zbuntowało się przeciw przywództwu KPI(M), odpowiadając na apel Komunistycznej Partii Chin (KPCh) o konieczności walki z „rewizjonizmem”. „Partia straciła 60% członków w tym stanie”, z Nagim Reddy'm mającym 11 z 14 komitetów regionalnych za sobą. Ale andhryjscy maoiści znaleźli się poza

Wszechindyjskim Komitetem Koordynacyjnym Rewolucjonistów (WKKR). Gdy w listopadzie 1967 roku dysydenci opuścili lub zostali wyrzuceni z KPI(M), w połowie 1968r komitet koordynujący stanowe komitety przyjął nazwę Wszechindyjskiego Komitetu Koordynacyjnego Komunistycznych Rewolucjonistów (WKRKR) i poświęcił się budowaniu własnej partii.

Jednak, jak pisze Mohan Ram: „w WKRKR panowało spore zmieszanie co do zasad, na jakich miała opierać się partia i co do jej przyszłego charakteru”[6]. Dla Charu Mazumbara „głównym warunkiem zbudowania takiej partii było zorganizowanie zbrojnej walki na prowincji”[7]. „Głównym zadaniem rewolucjonistów miało być skupienie się na pracy wśród mas chłopskich i ustanowienie bazy rewolucyjnej:.[8] Mazumdar „nie miał nic do powiedzenia na temat budowania masowego ruchu, interesowała go przede wszystkim budowa sekretnej organizacji partyjnej”.[9]

Podziały wewnątrz WKRKR przebiegały zasadniczo wokół dwóch problemów: pracy wśród mas i tego, czy partia budowana przez młodzież z klasy średniej - działającą na prowincji w celu rozbudzenia świadomości politycznej wśród chłopów, organizująca tam partyzantkę i zabezpieczająca poparcie dla ruchu na terenach wiejskich[10] - będzie w stanie efektywnie prowadzić walkę zbrojną. Odsuwając te różnice na bok, 22 kwietnia 1969 roku zawiązano Komunistyczną Partię Indii (Marksistowsko-Leninowską) - KPI(M-L) - która zainaugurowała działalność pochodem pierwszomajowym tego roku. Do końca 1971 roku partia w dużej mierze zaczęła się dezintegrować. Frakcja pod przywództwem Satyi Narayana Singha z Bihar poróżniła się z frakcją kierowaną przez Mazumbara[11]. Singh (lub SNS, jak go nazywano) już w lipcu 1971r określił polityczną taktykę Mazumbara mianem indywidualistycznego terroryzmu [12]. Do listopada tego roku większość z 21-osobowego Centralnego Komitetu KPI(M-L) wycofało poparcie dla Mazumbara, po czym, w 1971 roku, został on wydalony z partii. [13]

KPCh ostro skrytykowała Mazumbara, odrzucając jego „strategię anihilacji” jako „taktykę skrytobójczego mordu”, krytykując go za brak programu rolnego i określając jego politykę jako „błędną”. Co najważniejsze, argumentowała: „Bez wysiłku i organizacji mas, chłopskie zmagania zbrojne nie mogą utrzymać się na dłuższą metę. Mówi się, że jeśli rewolucjonista nie czerwieni swoich rąk krwią wrogów klasowych, wtedy nie jest komunistą; jeśli jednak ograniczylibyśmy komunizm wyłącznie do tego, wtedy partia komunistyczna przestałaby być partią komunistyczną”. [14] Czołowi przywódcy, jak Kanu Sanyal, w więzieniu do 1972 roku, wyrazili głębokie *rozczarowanie, żal i niesmak* tym, że Mazumdar odmówił wyciągnięcia wniosków z *wartościowych sugestii* KPCh.

Klasowe korzenie buntu

Naksalbari na północy Bengalii Zachodniego stało się wzorcowym przykładem indyjskiej rewolucji i nadało naksalitom ich imię. Jednak maoistowskie przywództwo nie podjęło próby poważniejszego przyjrzenia się walkom w tym miejscu, podobnie jak w Midnapore

(Medinipur), czy Srikakulam lub Kondomodalu. Na przykład Duyker zauważa, że na zamieszkanym przez Santalów obszarach Debra i Gopiballawpur (w Medinipur) naksalici odnieśli sukces w „mobilizacji dużej ilości bezrolnych robotników rolnych i dzierżawców”. [15] Wśród Santalów z dystryktów takich jak Medinipur i Birbhum [16] panował powszechny brak ziemi. To przede wszystkim te pozbawione ziemi plemiona stały się główną siłą masowego protestu, jaki nowa partia prowadziła w 1969 roku, podczas żniw - czemu przeciwny był sam Mazumdar! [17] Wiejskie powstania w Medinipur i Birbhum zbiegły się z monsunami, gdy bezrolni chłopcy mieli najmniejsze szanse na znalezienie pracy. [18]

W okresie od marca do maja 1967 roku, w Naksalbari (w Śiliguri w północnej części dystryktu Dardżiling), wśród santalskich robotników rolnych pracujących na plantacjach herbaty, żyjących z dzierżawy działek znajdujących się na nieużywanym, obrzeżnym obszarach wielkich latyfundiów, akcje zajmowania ziemi przybrały masową skalę. [19] Tamtejsze lokalne przywództwo, w osobach Kanu Sanyala i Jangala Santhala, odrzuciło strategię wojny podjazdowej i skoncentrowało się na masowej agitacji [20]. Agitacja (skupiająca się na problemach eksmisji dzierżawców i rekultywacji dzierżawionych działek) zaczęła stopniowo przybierać charakter powstania zbrojnego. Uzbrojeni w łuki i strzały Santalowie „zaczęli się przygotowywać „na wypadek ataku ze strony sił policyjnych” [21] po tym, gdy kontrolowany przez KPI(M) rząd Zjednoczonego Frontu zdecydował się złamać ruch przez masowe aresztowania. Tysiące osób wywodzących się z ludności plemiennych uciekły do lasu, gdzie ludność plemienna zorganizowała się w źle uzbrojone i niedoświadczone oddziały partyzanckie, które zostały otoczone przez potężne siły policyjne [22]. W ciągu sierpnia plemiona zaczęły masowo składać broń - rząd odniósł sukces - złamał ruch siłą.

Na obszarze agencji Srikakulam wielu adiwasi (lub giridżanów, jak ich się tu nazywa) pracowało jako robotnicy rolni [23]. Andhra Pradeś zalicza się do obszarów z największą liczbą wyizolowanych ziem plemiennych w całym Indiach, przy czym więcej niż połowa terenów obszarów rejestrowych należy do ludzi spoza plemion. Wzrost liczby bezrolnych chłopów był tu spowodowany przez powszechne wysiedlenia, występujące na dużą skalę w nadmorskich obszarach Andhry. Mamy tam do czynienia z procesem pierwotnej akumulacji kapitału, kontrolowanym przez władze stanu i instytucje kredytowe. W efekcie tego procesu następuje odejście od praw zwyczajowych (pođu), oraz przejmowanie własności ziemi przez władze stanowe (zmiana lasów plemiennych na lasy państwowe) i prywatnych właścicieli wywodzących się spoza ludności plemiennych. [24]. W Srikakulam do końca lat '50 komuniści zbudowali szeroką bazę poparcia opartą o organizacje plemienne. Zajmowanie ziemi i konfiskaty zbiorów, jakie miały miejsce w 1968 roku, były w równej mierze skierowane przeciw tym siłom, co abstrakcyjnemu „feudalizmowi w ogóle” [25]. W Kondomodalu w dystrykcie Wschodnim Godawari „pierwsze postulaty podniesione [przez partię] dotyczyły zadłużenia ludności plemiennych i wykorzystywania jej przez pożyczkodawców, ale zagadnieniem, na którym ruch naprawdę się skoncentrował, były płace w rolnictwie” [26]. Tutaj akcja przejmowania własności nad obszarami rolnymi z 1969r. koncentrowała się na tych terenach uprawnych, które zostały

odebrane ludności plemiennej lub oddane w zastaw pożyczkodawcom, nie obejmowała „leżącej odłogiem wielkiej własności ziemskiej, do której przedstawiciele plemion nie rościli sobie jeszcze wówczas żadnych praw [27].

Ruch w Srikakulam został rozbity do połowy 1970 roku. Od tego momentu zaczyna się okres stopniowego upadku [28]. Mazumdar zmarł w więzieniu w lipcu 1972 roku. Według niektórych szacunków, w marcu 1973 roku w samym Bengalu Zachodnim było około 17787 naksalickich więźniów[29]. Dokonywane z zaskoczenia ataki na klasowych wrogów miały katastrofalne wyniki. W Andhrze grupa Nagiego Reddy'ego, Komitet Rewolucyjnych Komunistów Andhra Pradesh (KRKAP), argumentował: „Niektóre grupy formują oddziały o charakterze zbrojnym i w całkowitym oderwaniu od masowego ruchu atakują właścicieli i innych wyzyskiwaczy. Chcemy wyraźnie oświadczyć, że te ataki, przeprowadzane bez żadnego związku z masową rewolucją, nie są w stanie zagwarantować rozwiązania problemów feudalizmu[30]. Anihilacje nie mogą zanihilować systemu ani form wyzysku[31]. Taktyka KPI(M-L) „wytwarzała w ludziach przekonanie, że to nie oni sami, ale tylko ktoś z zewnątrz może zapewnić im wyzwolenie”[32].

Porażka była na tyle dotkliwa, że KPI(M-L) szybko rozpadła się na wiele frakcji. W momencie, gdy premier Indira Gandhi ogłosiła stan wyjątkowy w czerwcu 1975 roku, partia była głęboko podzielona. W latach 1975-7 zakazano działalności około dziesięciu organizacji maoistowskich, w więzieniach przebywało blisko 40000 aktywistów [33]. W głównym nurcie maoistowskim, po rozpadzie Komitetu Centralnego, wielokrotnie ponawiano wysiłki na rzecz ponownego zjednoczenia.. Nagi Reddy, który był przeciwny sformowaniu scentralizowanej partii[34] i często mówił o konieczności długotrwałej pracy wśród mas, połączył siły z m. in. Parimalem Dasem Gupta (jednym z pierwszych krytyków Mazumdara), tworząc Zjednoczone Centrum Rewolucjonistów Komunistycznych Indii (Marksistowsko-Leninowskich). Po śmierci Nagiego Reddy'ego w 1975 roku partia zaczęła się rozpadać. W samym stanie Andhra Pradeś grupa Nagiego Reddy'ego była najsłabszą z trzech istniejących w latach '70. Kierowana przez Chandrę Pullę Reddy'ego Komunistyczna Partia Rewolucyjna Andhra Pradeś, w tym okresie najsilniejsza w stanie, broniła konieczności zbrojnej samoobrony działaczy maoistowskich przed represjami[35], ale w połączeniu z mobilizacją i aktywnością mas.

Pomimo tego CP Reddy wsparł SNS w dążeniach do zmian w KPI(M-L), dołączając do Tymczasowego Komitetu Centralnego, aż do jego rozłamu w 1980 roku. Taktyka grupy CP Reddy'ego miała silnie synkretyczny charakter. Grupa zaprzestała bojkotu demokratycznych wyborów (utrzymywanego przez KPI(M-L)) i zaczęła startować w wyborach od 1978 roku, wygrywając nawet miejsce w parlamencie stanu Andhra. Także grupa CP Reddy'ego odegrała znaczącą rolę w formowaniu Ryothu Coolie Sangham, czyli związków zawodowych robotników rolnych. Rozrosły się one gwałtownie w końcówce lat '70, stając się kluczowym czynnikiem w tworzeniu bazowego, ludowego poparcia dla naksalitów w Andhrze[36]. Trzecia maoistowska grupa w Andhrze była pod wieloma względami o wiele bardziej ortodoksyjna. Jej lider, Kondapalli Seetharamaiah dołączył do WKRRK na początku 1969 roku. Kiedy Komitet Centralny rozpadł się, Seetharamaiah

reprezentował w Andhrze pro-Charu'owski Centralny Komitet Organizacyjny (CKO). Te organizacje niewiele znaczyły w praktyce, andhryjscy maoiści rozwijali się sposób niezależny od grup z innych części kraju.

W okresie generalnego odwrotu i rozpadu KPI(M-L), przypadającego na początek lat '70, zarówno CP Reddy i Andhra CKO nadal utrzymywały pewną ilość oddziałów partyzanckich w północnej Tajlanganie. Tak jak wcześniej głównymi zagadnieniami, na jakich koncertowali swoją działalność, były nie tyle problemy chłopów, co całkowicie pozbawionych własności robotników rolnych i służących z kast rejestrowych, zamieszkujących takie dystrykty jak Karimnagar, oraz plemion i pozostałej części klasy robotniczej w regionie doliny rzeki Godawari[37]. W przeciwieństwie do szalonej taktyki „pucyzmu” wcielanej w życie przez Mazumbara, Tajlangana w późnych latach '70 i wczesnych '80 podjęła szereg poważnych działań rozwojowych, które położyły fundamenty dla Wojny Ludu z lat '90 i pierwszej dekady dwudziestego pierwszego wieku.. GWL (Grupa Wojny Ludu) uformowana w 1980r posiadała znaczącą kontrolę nad Tajlanganą od końca lat '80, zrozumienie przyczyn ich sukcesu będzie kluczowe dla dalszego wywodu. [38].

Jak wyjaśnił nieżyjący już aktywista organizacji praw człowieka, K. Balagopal, źródła sukcesu tkwiły w tym, „że inaczej niż w pozostałych regionach [Andhry], gdzie naksalici działali przede wszystkim przez walkę partyzancką, w północnej Tajlanganie w późnych latach '70 i wczesnych '80 maoiści działali poprzez organizacje społeczne, głównie stowarzyszenia robotników rolnych, oraz związki studenckie i młodzieżowe. Były one instrumentami rozprzestrzeniania maoizmu jako ideologii i politycznej praktyki”[39]. Ta faza „miała się wkrótce skończyć i ludzie zaczęli polegać na uzbrojonych brygadach w walce o sprawiedliwość”[40]. Lecz Seetharamaiah, któremu udało się przyciągnąć wielu przedstawicieli młodszego pokolenia do swojej grupy[41], nie widział sprzeczności między budowaniem organizacji masowej a walką zbrojną.[42] Ich połączona siła miała „śmiertelnie uderzyć w relacje władzy w wiejskim społeczeństwie Tajlangany” i dać „biednym, dalitom i ludności plemiennej ich własny głos i odwagę mówienia na głos”. To, że przemoc jaką rozpętali, doprowadziła do jeszcze brutalniejszej odpowiedzi ze strony władz stanu Andhra Pradeś, dało Balagopali podstawy do przekonania, że „istnieje obawa, iż w sytuacji gdy naksalitowie odejdą, biedni nie będą mogli przetrwać”.

Jeśli GWL okazało się dominującą grupą w Andhrze (zwłaszcza po rozpadzie grupy CP Reddy'ego w 1984r), w stanie Bihar wpływy były równo podzielone pomiędzy Wyzwolenie, Partię Jedności i Maoistowskie Centrum Komunistów Indii (MCKI). Kluczowym warunkiem przetrwania GWL była ekspansja w głównie plemienne regiony Tajlangany, gdzie aktywiści zachęcali plemiona do karczowania pod uprawę zastrzeżonych lasów[45], wymusili znaczną podwyżkę wynagrodzeń płaconych przez producentów liści tendu[46] i położyli kres nękanii ludności adiwasi przez służby leśne i policję. W Biharze ucisk wiejskiej biedoty przybrał inną formę. Chociaż nazywani zamindarami przez robotników rolnych, przedstawiciele społeczności bhumiharów z rejonów takich jak Bhodźpur w rzeczywistości od długiego czasu byli po prostu chłopami (kisan). Walka z biedą była dla nich jednocześnie walką o godność (izzat), czyli wolność od przemocy i

kastowego ucisku, nie redukowała się do walki o płace i prawo do ziemi. Brutalne represje kolonialne wojskowych rynków pracy w północnych Indiach[47] w niewielkim stopniu zmieniły wojowniczy etos zamindarów i chłopów, podobnie sytuacja wyglądała w takich stanach jak Bihar. Dalici, z których rekrutowały się masy pracowników (mazdur), wiedzieli że „jakikolwiek otwarte zagrożenie dominacji wyższej i średniej kasty doprowadziłoby w końcu w sposób nieunikniony do przemocy zbrojnej”[48].

Jeden student twierdził, że w wiosce, którą badał, większość dalitów chciała, by maistowskie oddziały zbrojne pozostały w rejonie, gdyż obawiali się że gdyby maoiści się wycofali, właściciele ziemscy mogliby z powrotem przywrócić dawne stosunki [49]. Innemu powiedzieli: „ponieważ mamy broń, zamindarowie kulą się ze strachu”[50]. Dlatego też wszystkie główne grupy Bihar u były jakimś stopniu przekonane do konieczności „walki zbrojnej”. Naksalicy, którzy przybyli do Bhođpuru w późnych latach '60, działali później wspólnie z KPI(M-L) (frakcja pro-Mazumdar, pro-Lin Pia), pod przywództwem Mahadeba Mukherjee'ego. Nie ulegali wpływowi Centralnego Komitetu SN Singha, znajdującego się po przeciwnej stronie sporu o doktrynę Mazumdara[51]. Wyzwolenie powstało jako ramię nowego Komitetu Centralnego uformowanego w lipcu 1974 roku przez Subroto Dattę, znanego jako Jowhar, młodego przywódcy tej „trzeciej tendencji”, Z tych trzech biharskich partii Wyzwolenie było tą jedną, która przeszła najbardziej gruntową ewolucję strategii, zarówno tej dotyczącej przetrwania, jak i ekspansji[52].

Innowacyjnie łącząc ze sobą legalną i nielegalną działalność, Wyzwolenie powołało swoją organizację frontową: Front Ludu Indyjskiego (FLI), która walczyła o 50 miejsc w wyborach do parlamentu Bihar w 1985 roku [53], i to w okresie, gdy jej partyzantka dokonała ponad 60 ataków zbrojnych między 1980 a 1984 rokiem![54]. Wiele działań zbrojnych było częścią tytanicznego wysiłku biharskiej grupy w walce przeciw opartym na podziałach kastowych, prywatnym milicjom sformowanym przez bhumiharów, kurmi i inne kasty posiadaczy ziemi, w celu wykorzenia naksalizmu z równin Bihar. Te działania wojenne zdominowały całe lata '80 i dużą część '90. Chociaż KPI(M-L) odnosiła sukcesy w walce z mniejszymi milicjami, to sama nieubłaganie ciążyła ku kastowej dynamice, która nadała charakter ruchowi i jego walkom.

Partia Jedność, powstała w 1982, odnosiła sukcesy w walce przeciwko Bhoomi Sena (czyli Bhumi Sena) w Dżahanabadzie [55], ale do lat '90 poparcie dla niej pochodziło przede wszystkim z kasty kurmi i popierający ją dalici (wszyscy pracujący jako robotnicy rolni) poczuli się opuszczeni i zdradzeni[56]. MCKI, które wyewoluowało z Dakshin Desh (czyli Dakshin Deś), jednej z maoistowskich grup, która pozostała poza WKRKR i ostatecznie zbudowała swoją bazę w Dżharkhandzie (wcześniej południowy Bihar) spotkała się z dużym odzewem wśród przedstawicieli społeczności jadawa[57], i głęboko uwikłała się w kastowe porachunki, podczas których doszło do koszmarnych masakr po wszystkich stronach konfliktu[58]. MCKI nie było zainteresowane budowaniem jawnych organizacji jakiegokolwiek rodzaju[59]. Polityka Partii Jedności ostatecznie zmusiła powiązaną z partią jawną organizację Mazdoor Kisan Sangram Samiti (czyli Mazdur Kisan Sangram Samiti) do zejścia do podziemia (została zdelegalizowana w 1986 roku)[60]. „Wyzwolenie” było

zmuszone rozwiązać FLI w 1994r, z obawy, że jego popularność była zagrożeniem dla „tożsamości partii”[61]!. Wreszcie, kolejnym problemem wynikającym z pochłonięcia ruchu przez lewacką partyzantkę (w najmniejszym stopniu dotknęło to Wyzwolenia, które, jak się wydaje, zlikwidowało swoje oddziały pod koniec lat '90) były zbrojne starcia pomiędzy różnymi grupami naksalitów, wzajemnie likwidującymi sobie kadry.[62]

Militaryzacja zmagania

W późnych latach '80 nastąpiła dramatyczna eskalacja konfliktu, gdy GWL powzięło brzemienne w skutki decyzję bezpośredniego zaatakowania władz stanu, kierując ataki w stronę policji, co uruchomiło niesłabnącą do dziś spiralę przemocy. „W lipcu 1985 roku miał miejsce pierwszy zorganizowany przez naksalitów zamach na policjanta w Dźagtia, «niespokojnym rejonie» Karimnagaru, gdzie policja w zмовie z uzbrojonymi właścicielami ziemskimi z BJP poddawała naksalitańską młodzież ciągłym i brutalnym torturom”[63]. Sam Balagopal określił tę narastającą przemoc mianem „nowej fazy”. Maoiści zamierzali przekształcić konflikt w prawdziwą wojnę. Znaczne siły paramilitarne miały zmienić Tajlanganę i przyległe lasy w „rozległy obóz policyjny”, a sama GWL miała ulec całkowitej militaryzacji[64]. Do końca lat '80 całe osady plemienne były podpalane, by zniechęcić społeczność plemienną do wspierania naksalitów[65]. Już w 1997r Balagopal mógł napisać, że w latach '90 miał miejsce bezprecedensowy wzrost liczby zabójstw. Więcej niż 60% „śmierci poniesionych przy okazji wymiany ognia (encounter killings) [ostatnich] trzech dekad miało miejsce w ciągu ostatnich sześciu lat” [66].

Odtąd, w okresie 1997-2007, Komitet Praw Człowieka w Andhra Pradeś zanotował około 1800 „śmierci z rąk policji przy wymianie ognia” [67]. Należy podkreślić, że większość ofiar tych pozasądowych zabójstw to dality i przedstawiciele ludności plemiennej, wielu z nich nie było powiązanych bezpośrednio z naksalitami. Kultura bezkarności, upowszechniona w środowisku policyjnym przez dwie dominujące w stanie partie, tworzy ciągle poczucie zagrożenia na szerokich obszarach Tajlangany[68]. Choć represje zepchnęły GWL do lasów Bastaru i pogranicznych dystryktów Orisy – co może tworzyć mylne wrażenie, że problem naksalicki w Andhrze został rozwiązany - to brak spójnej strategii władz stanu (naprzemienne legalizowanie GWL, delegalizowanie, oraz bezwzględne represje) pozostawił spadek w postaci wysokiego, podskórnego poparcia dla przywódców KPI(Maoistowska) (lub byłego GWL) w samym stanie[69]. Dla radykalnej lewicy kluczowym zagadnieniem jest to, czy zbrojny konflikt, który teraz został przeniesiony do pobliskich stanów Chattisgarh i Orisa może przynieść prawdziwe socjalistyczne wyzwolenie i zbudować taki rodzaj politycznej kultury, jaki byłby odpowiedni dla tak złożonego i rozległego kraju jak Indie. Zanim do tego dojdziemy, powinniśmy spojrzeć na chwilę na ostatnią fazę konfliktu.

Przez Bastar przebiega dziś linia frontu „bitwy o Naksal”, transmitowanej do milionów domów w Indiach w wiadomościach telewizyjnych. Ekspansja GWL na tereny Bastaru i Gadčiroli zaczęła się we wczesnych latach '80. Partia chroniła się tam przed

wczesnymi falami represji w Andhrze i do 1989r. poczuła się na tyle silna na tym obszarze, żeby uformować masowy „front chłopski” zwany Dandakaranya Adivasi Kisan Mazdoor Sanghatana (czyli Dandakaranja Adiwasi Kisan Mazdur Sanghatana) [70], wspierany przez szereg zbrojnych oddziałów partyzanckich, nie liczniejszych niż 200 osób[71]. Rozmnożyły się one gwałtownie we wczesnych latach '90, w okresie, gdy Seetharamaiah został odsunięty na margines w partii, a nowe, młodsze przywództwo umocniło swoją kontrolę nad organizacją. W latach '90 sytuacja zaczęła przypominać mieszankę wybuchową. Gdy władze stanu marzyły o bajecznych sumach pieniędzy, które miały uzyskać z bogatych w minerały regionów plemiennych - porzuconych przez rdzenną ludność w wyniku długotrwałych represji, jakim była poddawana - GWL szybko zmilitaryzowało się, wydatnie udoskonalając własną technikę (bardziej wyszukana broń, masowe użycie min) i organizację wojskową (nowe struktury plutonów, batalionów, sztabów), co umożliwiło im ekspansję na tereny plemienne południowej Orisy. Do 2001r. partia (teraz pod nazwą Wojną Ludu) zdecydowała się zintensyfikować działania wojenne w dziesięciu stanach[72] i w 2004r WL i MCKI połączyły się tworząc KPI (Maoistowska).

Ponieważ siły policyjne były zbyt zdemoralizowane, by poradzić sobie z powstaniem, w Chattisgarhu rząd tworzony przez BJP w tajemnicy założył i uzbroił prywatną armię, zwaną Salwa Judum (czyli Salwa Dżudum, 'Oczyszczające Polowanie' w języku gondi), która opróżniła już setki wiosek wymuszając na ich mieszkańcach przeniesienie się do obozów przesiedleńczych, gdzie można ich łatwo kontrolować „W Dantewara opuszczone są rozległe obszary wiejskie. W rejonach kontrolowanych przez Salwa Judum odmawiające współpracy wioski uznawane są za «maoistowskie», i atakowane”[73] Blisko 40000 przedstawicieli ludności plemiennej osadzono w obozach, a jej pozostała część uciekła w głęboki las lub przez granicę do Khammam. Tymczasem w ostatnim roku maoiści zadali ciężkie straty CRPF (oficjalna operacja militarna w Chattisgarhu), zmuszając rząd centralny do przejęcia kontroli nad antypowstańczymi operacjami. W zaczepnej wojnie prowadzonej w regionie można dostrzec kulminację całkowitej militaryzacji ruchu dokonującej się od lat '90. Ciągłe starcia powstańców i walczących z nimi sił rządowych doprowadziły do sytuacji patowej. Cywilna ludność znalazła się w pułapce między dwoma stronami konfliktu. [74].

Krytyka zbrojeń

W 2006 r. K. Balagopal napisał: „Nic nie usprawiedliwia przekonania dominującego wśród demokratycznej części opinii publicznej, głoszącego, że za sukcesy maoistów w terenie (region Bastaru i Dantewara w szczególności) odpowiada tylko i wyłącznie bieda i generalne zacofanie żyjących tam plemion” [75]. Chodziło mu o to, by spróbować poddać maoizm krytyce z punktu widzenia wartości i strategii samej lewicy. Wywłaszczanie i ucisk plemion, oraz wzmożony nacisk na otwarcie ich ziem dla wielkiego kapitału przemysłowego (czego efektem byłoby przesiedlanie i zubożenie ludności), były głównymi źródłami siły maoizmu w Indiach - dla którego poparcie wśród ludności plemiennej zawsze było kluczowe[76]. Ale utożsamienie ludności plemiennej i maoistów, tak jakby ich agendy

były tożsame lub jakby zwycięstwo jednych mogłoby znaczyć emancypację drugich, byłoby czystą naiwnością.

Lewicowe analizy maoizmu (mniej lub bardziej krytyczne) można podzielić na cztery podstawowe kategorie. Maoiści i ich sympatycy ignorują dogłębną deformacją ruchu w pełni z nim się solidaryzując. Zakładają prawie mistyczną tożsamość pomiędzy maoistami a ludem i robią dokładnie to, przed czym przestrzegał demokratyczną opinię publiczną Balagopal: nędzę i generalne zacofanie plemion traktują jako wymówkę dla nieangażowania się KPI (Maoistowska) w bieżącą politykę.[77]

Inaczej maoizm traktuje KPI(Marksistowska). Partia zastosowała ostre represje wobec wszystkich ruchów ludowych, stojących na drodze jej polityki w stanie Bengal Zachodni. Cała maszyna władzy stanu została wprawiona w ruch do walki z maoistami i stosowania represji wobec tych grup ludności (znów przeważnie plemiennej), które zostały uznane za ich sympatyków, lub przeciwników polityki KPI(M). Dlatego też, podczas gdy KPI(Maoistowska) sabotowała wysiłki władz na przykład przez infiltrację Ludowego Komitetu Przeciwko Zbrodniom Policji (jak w Lalgarhu) i eliminując wszystkich swoich politycznych konkurentów, KPI(Marksistowska) polegała w tej walce na własnych grupach samoobrony i stanowych siłach przeciwpowstańczych.[78]. Obie partie (i duża część aparatu stanowego oczywiście) były zainteresowana tym, by ruch, który przez miesiące pozostawał demokratycznym powstaniem ludowym, przedstawić jako ruch „maoistowski”. I oczywiście, obydwie „marksistowskie” partie wyrzynały nawzajem swoich działaczy.

Od tych dwóch powyższych postaw wyraźnie odróżnia się krytyka maoizmu dokonywana z punktu widzenia praw człowieka, obecna w pismach Balagopala od lat '90, aż do jego śmierci w 2009r.[79] W swoich pismach Balagopal dokumentował wydarzenia, które pokazywały całkowity autorytaryzm tej frakcji ruchu, z którą był blisko związany. Jego zdaniem właśnie takie postępowanie podkopywało źródła społecznego poparcia. Pisał o bezwzględności partii (GWL), narastającej przez całe lata '90; o wykalkulowanym posługiwaniu się terrorem jako narzędziem politycznym[80]; „średniowiecznych formach przemocy”, charakteryzujących tak zwane Sądy Ludowe [81]; braku możliwości jakiegokolwiek opozycji względem partii „tak długo, jak długo nie załatwi się problemu z policją”[82]; „nowej kulturze”, „obecnej w naksalickich organizacjach”, odkąd „większość kadr, jakie rekrutowały, dołączało do nich ze względu na broń, nie na politykę”, czego efektem było „widoczne pogorszenie jakości”.[83]. Widział kryzys ruchu w Andhrze w pierwszej dekadzie XXI w., który zmusił organizację – niezdolną do skonsolidowania drugiego pokolenia zwolenników – do „ucieczki do przodu” przez ekspansję na nowe tereny. [84]. Krytykował także zastępowanie politycznej działalności przez walkę uzbrojonej awangardy, w wyniku czego „większość decyzji podejmowano i realizowano ponad głowami ludzi, ale usprawiedliwiano działaniem w ich imieniu”[85], a „masy miały raczej otrzymać sprawiedliwość, niż aktywnie o nią walczyć.”[86].

To najbardziej polityczna krytyka obsesyjnie agresywnych form maoizmu, bardziej istotna dla jakiegokolwiek przyszłego lewicowego ruchu w Indiach, niż bezkrytyczna solidarność sympatyków maoistów. Chaotyczne zabijanie przywódców wiosek, szerokie

kładzenie min, rekrutowanie niepełnoletnich, sabotowanie wszystkich rodzajów komunikacji, blokowanie generujących zatrudnienie prac publicznych zaczęły wbijać klin pomiędzy partię i jej plemiennych sympatyków w samych „strefach wyzwolonych” [87].

Czwarty rodzaj krytyki pochodzi od marksistów, którzy nigdy nie identyfikowali się z żadną ze stalinowskich tradycji politycznych w Indiach i nie uznają ruchów rewolucyjnych rozwijających się w klasowej próżni, w kompletnej izolacji od robotników przemysłowych i bardziej zorganizowanych grup zarabiających pensje czy pracowników w ogóle. Masa indyjskiej siły roboczej nie jest zorganizowana w żadne organizacje związkowe, a trudno wyobrazić sobie, że rewolucja przeciw kapitalizmowi może odnieść sukces, gdy robotnicy są w stanie prawie kompletnej atomizacji. Zubożone pojęcie demokracji, która albo jest zredukowana do bitwy o wyborczą większość, albo lekceważona jako oszustwo; nieumiejętność zbudowania organizacji klasy robotniczej i rozwijania debaty wśród robotników, co do form interwencji, które byłyby alternatywą dla kapitalizmu w konkretnych rozwiązaniach; niezdolność do zbudowania ruchu będącego w stanie podjąć najszerszy możliwy zakres zagadnień, zaczynając od rozpaczliwych wysiłków o przetrwanie milionów bezrolnych w Indiach - wszystko to jest częścią dziedzictwa lewicy, która zawsze była intelektualnie wątpliwa i głęboko konserwatywna w swojej kulturze.

Shankar Guha Neogi (zamordowany w 1991r) i AK Roy z Komitetu Koordynacyjnego Marksistów (wydalony z KPI(M) w 1973r), obaj charyzmatyczni przywódcy związkowi, zdecydowanie wyróżniali się na tym tle. Poparcie dla nich pochodziło właśnie od bezrolnej ludności plemienną zatrudnionej w kopalniach żelaza i węgla w Ćhhattisgarhu i Dźharkhandzie. Koncepcja klasy pracującej przyjęta przez KPI (Maoistowską) jest retoryczna. Partia ucieleśnia „kierownictwo” klasy, prowadzi klasową walkę w jej imieniu, niewybrana, nierozliczana i nigdy niedająca się odwołać. Charakteryzowało to wszystkie naksalickie grupy od końca lat '60.

Po drugie, maoistowskie ujęcie teorii jest niewiarygodnie prymitywne, mozaika abstrakcji, która zawiera niewiele odniesień do rzeczywistości na jakimkolwiek poziomie (analizy czy strategii). „Pół-feudalizm”, „burżuazyjni spekulanci”, „sojusz czterech klas”, „przedłużająca się wojna ludu”, itd. - wszystko to kalki z myśli Mao, formułowanych w odniesieniu do chińskiej rzeczywistości, mających już prawie sto lat! Na przykład przywódca Wyzwolenia broni pojęcia „spekulant burżuazyjny” twierdząc, że odnosi się ono do „wzrastającej organicznej integracji pomiędzy indyjskim wielkim biznesem i imperialistycznym kapitałem”[88]. Ale „organiczna integracja” pomiędzy kapitałami, pomiędzy narodowymi granicami jest dokładnie tym, co definiuje kapitalizm, chyba że przyjdzie widzieć jako świętość wyizolowane skupiska gospodarek narodowych.

Po trzecie, nawet masowe organizacje nie mogą być prawdziwie demokratyczne, dopóki są „kontrolowane przez sekretną i zhierarchizowaną partię”[89]. „Partie takie jak KPI(Maoistowska) wymagają tajności nie tylko po to, by chronić się przed państwem, „ale także, by penetrować demokratyczne ruchy masowe w celu zdobycia kontroli nad nimi” - co Santosh Rana pokazał na przykładzie Lalgarhu[90]. W końcu oczywiście marksowska krytyka będzie musiała być w stanie wchłoniąć obywatelskie prawa człowieka i wolności

obywatelskie, nie może ich po prostu ignorować. Jak kolega Bagalopala, Andhra, znakomity prawnik zajmujący się prawami człowieka, zauważył lata temu, żaden ruch polityczny działający na rzecz odrzucenia wyzyskującego porządku „nie posiada żadnego prawa do tego, by samemu odtwarzać brutalność praktykowaną przez ten porządek[91].

Jairus Banaji

Przypisy:

1: Johnson, 2006.

2: Roy, 2010a. W późniejszej pracy, która ukazała się po ukończeniu tego artykułu, Roy dostarczyła bardziej drobiazgową analizę – Roy, 2010b.

3: Sarkar, 2007.

4: Ram, 1971, s. 81.

5: Używam terminu Andhra jako skrótu dla Andhra Pradeś; zazwyczaj Andhra odnosi się do nadmorskich rejonów stanu Andhra Pradeś.

6: Ram, 1971, s84.

7: Ram, 1971, s83.

8: Ram, 1971, s86.

9: Ram, 1971, s87.

10: Duyker, 1987, s79, cytując KPI (M-L)-owską “Rezolucję o Organizacji Partii” („Resolution on Party Organisation”) z dnia 22 kwietnia 1969.

11: Mohanty, 1977.

12: Mohanty, 1977, s121.

13: Mohanty, 1977, s122.

14: Sanyal, 1972, s15, cytując wyjątki z listu otrzymanego z ChPK w listopadzie 1970r.

15: Duyker, 1987, s81.

16: Duyker, 1987, strony 44-46.

17: Duyker, 1987, s85, cytując zeznanie Santosha Rany, który kierował ruchem w Gopiballawpurze z żoną i bratem.

18: Duyker, 1987, s101.

19: Samanta, 1984, strony 64, 77.

- 20: Samanta, 1984, s79.
- 21: Duyker, 1987, s71, cytując Times of India, z dnia 25 maja 1967r.
- 22: Duyker, 1987, strony 74-75.
- 23: Mohanty, 1977, s49.
- 24: Zobacz badania Rao, Deshingara i Farringtona.
- 25: Ram, 1971, s89.
- 26: Sinha, 1989, s192.
- 27: Sinha, 1989, strony 192-193.
- 28: Mohanty, 1977, s78: Kiedy okres upadku KPI(M-L) zaczął się w połowie 1970r.
- 29: Duyker, 1987, s151.
- 30: Cited in Ram, 1971, s146.
- 31: Sinha, 1989, s179, podsumowując stanowisko WKRKR.
- 32: Ram, 1971, s149.
- 33: Mohanty, 1977, sXXI.
- 34: Dubey, 1991, s164.
- 35: Sinha, 1989, s218.
- 36: Balagopal i Reddy, 1982, od s1897.
- 37: Najlepszy bilans tych walk: Balagopal i Reddy, 1982.
- 38: Singh, 1995, s109, cytując wydawcę z Andhry ?, Prabhę?: GWL praktycznie prowadzi 'równoległy rząd' w dystryktach: Karimnagar, Warangal i Adilabad."
- 39: Balagopal, 2006a, s3183.
- 40: Balagopal, 2006a, s3183.
- 41: Sinha, 1989, s281.
- 42: Sinha, 1989, s282, cytując dokument GWL: zbrojna forma walki nie jest jedyną formą walki.
- 43: Balagopal, 1997, s2255.
- 44: Balagopal, 2006a, s3183.
- 45: Balagopal, 1990b, strony 1884-1885.
- 46: Z liści tendu robi się biri (papierosy).
- 47: Richards, 2004, strony 398-399.
- 48: Kunnath, 2009, s319.

49: Kunnath, 2009, s320; zobacz: Bhatia, 2005, s1545, dla podobnej relacji początków Partii Jedność w regionie Dżahanabad.

50: Bhatia, 2005, s1546.

51: Dubey, 1991, s179.

52: Dubey, 1991, strony 185-186. Został zabity w listopadzie 1975r i przywódcą stał się Vinod Mishra.

53: Dubey, 1991, s235.

54: Dubey, 1991, s223.

55: Dubey, 1991, s251.

56: Kunnath, 2009, od strony 321.

57: Mohanty, 2006, s3164.

58: Zobacz na przykład określenie używane przez „Wyzwolenie” dla MCKI – praktycy wojny kastowej (dżati sangharsz ćalanewale)-Dubey, 1991, s227.

59: Dubey, 1991, s254.

60: Dubey, 1991, strony 252-253.

61: Bhatia, 2005, s1546: IPF musiało być rozwiązane w 1994, ponieważ stało się tak popularne, że stawką stała się sama tożsamość partii.

62: Dubey, 1991, s226, opisuje zbrojne starcia pojawiające się między Partią Jedność, a „Wyzwoleniem” do końca lat 80'; dalej się wyrzynali nawzajem w latach 90'. Balagopal, 1990b, s1884, odnosi się do zabójczych napaści jakich grupy naksalitów dokonywały na sobie nawzajem mając na myśli głównie GWŁowskie ataki na kadrę CP Reddy'ego, które przyniosły 30 zabitych po obu stronach w okresie zaledwie pięciu miesięcy w 1990r, KPI(M-L) „Wyzwolenie”, twierdzi, że Wojna Ludu zabiła 52 jej zwolenników pomiędzy 1998, a 2002r.

63: Balagopal, 1990a, s591.

64: Singh, 1995, s111, zdanie spisane ironicznie, przez emerytowanego oficera, swego czasu generalnego dyrektora Sił Ochrony Granicy!

65: Balagopal, 1990a, s592; zobacz Balagopal, 1987, s1171, o paleniu plemiennych osad Koya/Koja we Wschodnim Godawari i Kond w Wisakhapatnam.

66: Balagopal, 1997, s2257.

67: Economic and Political Weekly editorial, 2009, s6.

68: Balagopal, 2003, s517.

69: zobacz: Kannabiran, 2005.

70: Navlakha, 2010, pp42-43.

71: People's Union of Civil Liberties, 1989, s2239.

72: Dash, 2006, s59.

73: Miklian, 2009, s452; jak dotąd najlepsze podsumowanie.

74: Balagopal, 2003, s515: Nieuniknienie zwykli ludzie zostali złapani pomiędzy dwoma partiami Dla wojny czołowej, zobacz Debray, 1977, rozdział 2 (podstawy).

75: Balagopal, 2006b, s2183.

76: Duyker, 1987, s109, podkreśla dobrowolną naturę plemiennego wsparcia dla naksalitów w Bengalu: Ogromna większość Santalów wspierają ich dobrowolnie. W ostatecznej analizie, powszechna baza naksalitów zaczyna się kruszyć wsparcie zostało dobrowolnie wycofane w obliczu okrutnych operacji policji i armii.

77: Navlakha, 2010, zwłaszcza s23; Roy, 2010a. Roy, 2010b jest bardziej krytyczny względem maoistów.

78: Najlepszym podsumowaniem ich roli w Lalgarh jest: Sarkar i Sarkar, 2009, oraz Rana, 2009.

79: Balagopal, 1990a, s591, o GWL których reputacja bezwzględnych jest tak prawdziwa jak niepokojąca.

80: Balagopal, 1997, s2254: Że naksalicy, a w szczególności KPI(M-L)(Wojna Ludu), zatrudniają terror jako narzędzie polityczne, jest faktem...

81: Balagopal, 1990b, s1885.

82: Balagopal, 2006a, s3185.

83: Balagopal, 2003, s515.

84: Balagopal, 2006a, s3186; 2003, s515: Podczas ekspansji na nowe tereny... przebiega miarowo, nie są w stanie odzyskać straconych podstaw w Tajlanganie i ich wcześniejszych plemiennych bastionach.

85: Balagopal, 1997, s2254.

86: Balagopal, 2006a, s3185.

87: Niezależna Inicjatywa Obywatelska, 2006, strony 2978-2979; Sundar 2006; Balagopal, 2006b, strony 2185-2186. Odnosząc się do kwestii szkolenia nieletnich w używaniu broni, sekretarz generalny KPI(Maoizm) powiedział z tym prześliskiem geniuszu: Robienie szumu wokół wieku nie ma uzasadnienia w sytuacji, gdy wrogowie ludu celują także w dzieci, bez żadnej litości Ganapathi, 2007, s69.

88: Bhattacharya, 2006, s5191.

89: Bhatia, 2005, s1546, który dochodzi do wniosku: 'Czołowa' partia daje ludowi być siłą akcji podjętych w jego imieniu bez jego wiedzy i zgody

90: Menon, 2009, s18.

91: Kannabiran, 1993, s498.

Bibliografia

Balagopal, K, and M Kodandarama Reddy, 1982, "Forever 'Disturbed': Peasant Struggle of Sircilla-Vemulawada", *Economic and Political Weekly* 17 (48) (27 listopada).

Balagopal, K, 1987, "A Tale of Arson", *Economic and Political Weekly* 22 (29) (18 lipca).

Balagopal, K, 1990a, "Chenna Reddy's Spring", *Economic and Political Weekly* 25 (12) (24 marca).

Balagopal, K, 1990b, "Andhra Pradesh: The End of Spring?", *Economic and Political Weekly* 25 (34) (25 sierpnia).

- Balagopal, K, 1997, "Naxalite Terrorists and Benign Policemen", *Economic and Political Weekly* 32 (36) (6 września).
- Balagopal, K, 2003, "People's War and the Government: Did the Police Have the Last Laugh?", *Economic and Political Weekly* 38 (6) (8 lutego).
- Balagopal, K, 2006a, "Maoist Movement in Andhra Pradesh", *Economic and Political Weekly* 41 (29) (22 lipca).
- Balagopal, K, 2006b, "Chhattisgarh: Physiognomy of Violence", *Economic and Political Weekly* 41 (22) (3 czerwca).
- Banerjee, Sumanta, 2003, "Naxalites: Time for Introspection", *Economic and Political Weekly* 38 (44) (1 listopada).
- Bhatia, Bela, 2005, "The Naxalite Movement in Central Bihar", *Economic and Political Weekly* 40 (15) (9 kwietnia).
- Bhattacharya, Dipankar, 2006, "Trail Blazed by Naxalbari Uprising", *Economic and Political Weekly* 41 (50) (16 grudnia).
- Dash, Satya Prakash, 2006, *Naxal Movement and State Power (with Special Reference of Orissa)* (Sarup & Sons).
- Debray, Régis, 1977, *A Critique of Arms, Volume 1* (Penguin Books).
- Dubey, Abhay Kumar, 1991, *Kranti ka Aatmasangharsh: Naxalvadi andolan ke badalte chere ka adhyayan* (Vinay Prakashan).
- Duyker, Edward, 1987, *Tribal Guerrillas: The Santals of West Bengal and the Naxalite Movement* (Oxford University Press).
- Economic and Political Weekly* editorial, 2009, "Encounters are Murders", 44 (37) (12 września).
- Ganapathi, 2007, "Open Reply to Independent Citizens' Initiative on Dantewada", *Economic and Political Weekly* 42 (1) (6 stycznia).
- Independent Citizens' Initiative, 2006, "Open Letters to Government and Maoists", *Economic and Political Weekly* 41 (27-28) (8 lipca).
- Johnson, Jo, 2006, "Insurgency in India—How the Maoist Threat Reaches beyond Nepal", *Financial Times* (26 kwietnia).
- Kannabiran, KG, 1993, "Koyyuru: Reflections on a Kidnap", *Economic and Political Weekly* 28 (12-13) (20 marca).
- Kannabiran, Kalpana, and others, 2005, "Reflections on the Peace Process in Andhra Pradesh", *Economic and Political Weekly* 40 (7) (12 lutego).
- Kumar, Arun, 2003, "Violence and Political Culture: Politics of the Ultra Left in Bihar", *Economic and Political Weekly* 38 (47) (22 listopada).
- Kunnath, George J, 2009, "Smouldering Dalit Fires in Bihar, India", *Dialectical Anthropology* 33.
- Menon, Nivedita, 2009, "Radical Resistance and Political Violence Today", *Economic and Political Weekly* 44 (50) (12 grudnia).
- Miklian, Jason, 2009, "The Purification Hunt: the Salwa Judum Counterinsurgency in Chhattisgarh, India", *Dialectical Anthropology* 33.
- Mohanty, Manoranjan, 1977, *Revolutionary Violence: A Study of the Maoist Movement in India* (Sterling).

Mohanty, Manoranjan, 2006, "Challenges of Revolutionary Violence: The Naxalite Movement in Perspective", *Economic and Political Weekly* 41 (29) (22 lipca).

Navlakha, Gautam, 2010, "Days and Nights in the Maoist Heartland", *Economic and Political Weekly* 45 (16) (17 kwietnia).

People's Union of Civil Liberties, 1989, "Bastar: Development and Democracy (part 2)", *Economic and Political Weekly* 24 (40) (7 October).

Ram, Mohan, 1971, *Maoism in India* (Vikas).

Rana, Santosh, 2009, "A People's Uprising Destroyed by the Maoists", *Kafila* (23 sierpnia), <http://kafila.org/2009/08/23/a-peoples-uprising-destroyed-by-the-maoists-santosh-rana/>

Rao, S Laxman, Priya Deshingkar and John Farrington, 2006, "Tribal Land Alienation in Andhra Pradesh", *Economic and Political Weekly* 41 (52).

Richards, John F, 2004, "Warriors and the State in Early Modern India", *Journal of the Economic and Social History of the Orient* 47 (3).

Roy, Arundhati, 2010a, "Walking with the Comrades", *Outlook* (29 marca), www.outlookindia.com/article.aspx?264738

Roy, Arundhati, 2010b, "The Trickle-down Revolution", *Outlook India* (20 września), www.outlookindia.com/article.aspx?267040

Samanta, Amiya K, 1984, *Left Extremist Movement in West Bengal: An Experiment in Armed Agrarian Struggle* (Firma KLM).

Sanyal, Kanu, and others, 1972, "Peking and CP (ML)", *Frontier* 5 (4 listopada),

Sarkar, Aditya, 2007, "Nandigram and the deformations of the Indian left", *International Socialism* 115 (lato), www.isj.org.uk/?id=333

Sarkar, Sumit, and Tanika Sarkar, 2009, "Notes on a Dying People", *Economic and Political Weekly* 44 (26-27) (27 czerwca).

Sinha, Shantha, 1989, *Maoists in Andhra Pradesh* (Gyan Publishing House).

Singh, Prakash, 1995, *The Naxalite Movement in India* (Rupa & Co).

Sundar, Nandini, 2006, "Bastar, Maoism and Salwa Judum", *Economic and Political Weekly* 41 (29) (22 lipca).